

УДК 378.1

DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-2-11-27

**THEORETICAL FUNDAMENTALS OF HIGHER EDUCATION
INTERNATIONALIZATION**

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Maryna AZHAZHA,

Doctor of Sciences in Public
Administration, Professor

azazmarina17@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3549-7718>

Zaporizhzhia National University,

✉ 60, Zhukovskoho str.,
Zaporizhzhia, 69600, Ukraine

Aleksander OSTENDA

PhD, Professor

aleksander.ostenda@wst.pl

<https://orcid.org/0000-0002-3467-157X>

University of Technology,
Katowice,

✉ 43, Rolna str., Katowice 40-555,
Poland

Марина АЖАЖА,

доктор наук з державного
управління, професор

Запорізький національний
університет,

✉ вул. Жуковського, 60,
м. Запоріжжя, 69600, Україна

Александр ОСТЕНДА,

доктор, професор

Вища технічна школа в
Катовіце,

✉ вул. Рольна, 43, Катовіце,
40-555, Польща

Original manuscript received: August 25, 2022

Revised manuscript accepted: September 06, 2022

ABSTRACT

The article deals with the conceptual and categorical apparatus of the definition «higher education internationalization». The international university centres-initiators of the internationalization of higher education are analysed. The essence of the categories of «internationalization of higher education» in the process of integration of international values of education, scientific research, and social services by institutions of higher education in the process of forming a strategy for the development of higher education, focused on the prospects of the development of a modern knowledge society, is clarified.

The article substantiates that the internationalization of higher education contributes to the deepening of the processes of political and economic integration, the reduction of military confrontation, the development of global telecommunications systems, the mobility of students and teachers, which is characteristic of European educational programs, bilateral agreements between states on cooperation in the field of education, science and culture, agreements between universities on academic exchanges. The internationalization of higher education is proposed to be considered as a process of integration of the international, intercultural and global dimensions of goals, training, research and service functions of the higher education system; as a process that reveals relations between nations, people, cultures, institutions, systems; as a process of change aimed at meeting the individual needs and interests of each institution of higher education.

The authors prove that the main goal of the higher education system at the turn of the century is to prepare graduates for life and work in a global society. The article

emphasizes that international and intercultural skills and knowledge, awareness of the need for active interaction with representatives of other cultures and dedication to these actions, the ability to think at the local, national, and global levels are of particular importance in this world.

Key words: *globalization, internationalization, higher education, university, mobility*

Постановка проблеми. Сьогодні найважливішими тенденціями, які визначають перспективи будь-якої економіки, стають гуманітарні фактори. Векторами зростання такої гуманітарної економіки, що використовує принципово новий тип виробничих ресурсів – гуманітарний (інтелектуальний), стали високоінтелектуальні галузі, а також новітні технології виробництва, які базуються на інтелекті як основному виробничому ресурсі новітнього технологічного укладу. Наприклад, уже зараз такі країни, як Норвегія, Канада, Німеччина, Ірландія та Австрія переорієнтували свою економіку на створення і використання сучасних знань, що більш ніж на 50% забезпечує зростання національного багатства. Серед країн-лідерів інтернетизації сьогодні є Мальта (78,8%), Швеція (74,9%), Данія (69,4%), Нідерланди (65,9%), Фінляндія (62,5%), США (68,1%), Канада (67,9%), Японія (67,2%) [28]. Тому не випадково у щорічній доповіді ООН «Про розвиток людини» саме ці країни входять до першої десятки за індексом розвитку людського потенціалу, що свідчить про ефективність моделей соціального менеджменту. В умовах революційних змін у виробничих і інформаційних технологіях, обумовлених вимогами інтеграційних процесів, формується нова задача управління соціально-економічними процесами – акумуляція інтелектуального капіталу, виявлення і розповсюдження інформації і досвіду, створення передумов для передачі знань, а це, у свою чергу, обумовлює нову функцію соціального менеджменту – всебічний розвиток і управління інтелектуальним капіталом нації – головною конкурентною перевагою країни в сучасному суспільстві знань [2].

Управління інтелектуальним капіталом на основі інтернаціоналізації вищої освіти – це управління знаннями, що допомагає систематично, точно і помірковано формувати, оновлювати та застосовувати їх з метою максимальної ефективності організації та прибутку від активів, заснованих на знаннях. Управління знаннями на основі інтернаціоналізації вищої освіти має на меті два головних завдання: перше – це ефективність, використання знань для підвищення виробництва шляхом зниження витрат; друге – інновації, створення нових продуктів і послуг, підприємств і бізнес-процесів.

Методологія. Аналіз наукових вітчизняних та міжнародних досліджень національних освітніх пропозицій показує, що актуальності набувають питання вивчення впливу сучасних інтеграційних процесів у сфері освіти та її міжнародного партнерства. Концептуальні принципи процесу інтернаціоналізації вищої освіти присвячені науковій праці багатьох зарубіжних вчених, зокрема, Ф. Альтбаха, М. Бартелла, М. Баллатора, О. Бордоусова [8], Г. де Вітта, Дж. Найта, С. Маргінсона, Дж. Мейсона, Дж. Местенхаузера, Х. Монне, А. Остенди [33], П. Скотта, У. Тейхлер, К. Шнітцер, М. Ван дер Венде, Дж. Філдена, І. Ференца, Н. Хілі та ін.

Дослідженням передумов, стратегій, факторів та форм інтернаціоналізації вищої освіти займаються також українські вчені, зокрема Л. Абізова [12], В. Байденко, С. Вербицька, В. Воронкова, М. Дебич, А. Дегтяр, С. Домбровська, О. Козієвська, К. Корсак, А. Кравченко, М. Ларіонов, Т. Несторенко [32], П. Покатаєв, О. Нітенко, А. Сбруева, В. Сиченко, В. Солощенко, Д. Сулова, В. Філіппова, Ж. Чернякова [17], А. Чирва, О. Щетиніна [35] та ін. Взаємозв'язок інтернаціоналізації вищої освіти та перспектив розвитку університетів розглядали у своїх роботах М. Ажажа [1], Т. Несторенко [7] та ін.

Однак, незважаючи на важливий внесок цих учених у висвітлення питань інтернаціоналізації у вищій освіті, багато теоретичних та практичних аспектів вивчено недостатньо. Зокрема, немає єдиної думки щодо визначення основних понять, класифікації факторів та стратегій. Також недостатньо вивчений механізм упровадження зарубіжного досвіду інтернаціоналізації вищої освіти у вітчизняну практику.

Результати дослідження. Інтернаціоналізація вищої освіти є відносно новим явищем з широким і різноманітним понятійно-категоріальним апаратом. На інтернаціоналізацію вищої освіти впливають політичні, економічні, соціально-культурні фактори та академічний розвиток, і не існує єдиної моделі, яка б застосовувалася до всіх однаково. Існують відмінності між регіонами та країнами, і навіть з часом змінюються університети.

Голландський вчений Ганс де Віт та канадський вчений Джейн Найт у 1995 році запропонували інтернаціоналізацію вищої освіти як процес інтеграції міжнародної або міжкультурної інформації до навчальних, дослідницьких та інституційних послуг.

На думку Дж. Найта, «інтернаціоналізація змінює світ вищої освіти, а глобалізація змінює світ інтернаціоналізації». Він пропонує визначати інтернаціоналізацію як «процес інтеграції транснаціональних, крос-культурних або глобалізаційних аспектів у викладацьку, наукову та соціальну функцію університетів при взаємодії між різними навчальними закладами, країнами і відомствами» [29]. Це визначення досі залишається широко цитованим і найбільш часто вживаним. Пізніше Дж. Найт запропонував підійти до трактування інтернаціоналізації вищої освіти через національні, галузеві та інституційні стандарти.

Дж. Білен, П. Кроутер і Х. де Віт [19] розглянули концепцію інтернаціоналізації як процес, що складається з двох постійно змінних і взаємопов'язаних компонентів – «зовнішня інтернаціоналізація» (інтернаціоналізація за кордоном (internationalisation abroad)) і «внутрішня інтернаціоналізація» (інтернаціоналізація вдома (internationalisation at home)) [22].

Внутрішня інтернаціоналізація означає створення всередині закладу вищої освіти культуру та атмосферу, що сприяють та підтримують міжнародне та міжкультурне взаєморозуміння. При цьому реалізація всіх програм, проектів та досліджень має міжнародний вимір. Наприклад, відповідає міжнародним стандартам, включаючи зарубіжні розробки та спільну реалізацію із зарубіжними партнерами.

Основною метою розвитку внутрішньої інтернаціоналізації, а саме інтернаціоналізації курсів та програм, є розвиток у студентів міжкультурних компетенцій у рамках вітчизняного закладу вищої освіти. *Основними напрямками діяльності з розвитку внутрішньої інтернаціоналізації є:* включення обов'язкових та факультативних курсів з «інтернаціональних» предметів в навчальні плани, які враховують міжнародні та внутрішні питання (міжнародне право, світове господарство та зовнішньоекономічна діяльність, міжнародні економічні відносини тощо), доповнювати традиційний предметний зміст навчальних планів дисциплінами міжнародного значення; розробка навчальних програм для іноземних студентів; підготовка місцевих та іноземних резидентів за «міжнародними» професіями; розробка іншомовних програм для міжкультурного спілкування, забезпечення молоді мультикультурними знаннями та навичками; участь іноземних викладачів та науковців в освітньому процесі, створення віртуальних аудиторій студентів із різних країн; викладання іноземних мов та краєзнавчих курсів для викладачів та студентів [6].

Зовнішня інтернаціоналізація – це процес транскордонного надання освітніх продуктів та послуг зарубіжним країнам у вигляді різних освітніх технологій та різних адміністративних угод.

Процес інтернаціоналізації освіти інтегрує іноземний досвід та культуру у вітчизняну вищу освіту, тим самим підвищуючи її різноманітність та конкурентоспроможність [23].

На думку зарубіжних учених (У. Бранденбург, М. Ван дер Венде, Х. де Віт, Е. Джонс, Дж. Найт, У. Тейхлер, Дж. Худзік), *ключовими складовими зовнішньої інтернаціоналізації є:* 1) академічна мобільність студентів, яка допомагає студентам здобути освіту за обраним напрямом підготовки в навчальному закладі на свій вибір в іншій країні; 2) мобільність викладачів та науковців, заснована на концепції міжнародного обміну знаннями та досвідом; 3) здійснення спільних науково-дослідних робіт із зарубіжними університетами та впровадження курсів подвійного (спільного) диплому, відкриття філій за кордоном [14].

Згодом Ханс де Віт і Фіона Хантер представили оновлену версію, заявивши, що інтернаціоналізація має дозволити навчальним закладам «підвищити якість освіти та досліджень для всіх студентів та співробітників та зробити значний внесок у розвиток суспільства». Ганс де Віт пропонує приділити увагу таким питанням, які знижують темпи інтернаціоналізації вищої освіти сьогодні, зокрема [21]:

1) *інтернаціоналізація заради інтернаціоналізації та інтернаціоналізація є метою.* Основна увага полягає в тому, що інтернаціоналізація є метою, і ця ідея очевидна на національному рівні або в освітній політиці, у пошуках міжнародних рейтингів, заохочуючи уряди та університети до інтернаціоналізації для підвищення продуктивності. Логіка прагнення до інтернаціоналізації полягає в посиленні викладання англійської мови або підписанні меморандумів про міжнародне співробітництво, але забувається, що основною функцією

інтернаціоналізації має бути покращення якості досліджень і викладання та суттєвий внесок у суспільство знань;

2) *недостатня мобільність*. Мобільність залишається основною проблемою інтернаціоналізації. Мобільність – це елітарна та ексклюзивна концепція. Незважаючи на те, що сфера вищої освіти виступає за підготовку випускників із глобальною мобільністю, реальність показує, що менше 2% студентів можуть брати участь у короткостроковій перспективі. Короткострокове або довгострокове транскордонне навчання, як решта 98% розвивають цю транскордонну мобільність. Вирішальним став рух «Інтернаціоналізації вдома», що виник у Європі наприкінці минулого століття;

3) *ігнорування академічного та соціального впливу інтернаціоналізації вищої освіти*. Політика уряду щодо інтернаціоналізації вищої освіти продовжує зосереджуватися на економічних і репутаційних інтересах за рахунок більш важливих академічних і соціальних наслідків, тому фінансування та ранжування залишаються в центрі урядової та університетської політики сприяння інтернаціоналізації. Так було в Австралії та Великобританії понад 30 років тому, і цей підхід досі домінує в політиці інших країн, який сприяє залученню іноземних студентів та викладачів, освітніх послуг та публікація наукових журналів англійською мовою.

М. Дошер зазначає, що інтернаціоналізація розкриває різні цілі в різних країнах і контекстах, їх можна неправильно зрозуміти й охарактеризувати як корисливе явище. Він сказав, що потрібно багатогранне визначення, засноване на співпраці. Наприклад, дослідницький рукопис, опублікований Габріелем Хававіні в 2011 році, визначає інтернаціоналізацію як процес інтеграції «освітніх закладів у глобальні мережі знань і навчання, що формуються, на основі взаємної вигоди. Хававіні сказав, що цей процес має бути екстравертним, наголосивши на здатності та таланті установи стати невід'ємною частиною світової «екосистеми» знань і навчання, не тільки отримуючи з неї користь, а й сприяючи її розвитку за рахунок взаємодоповнюючого досвіду та симбіозу відносин.

Б. Еллінбоу виділяє п'ять компонентів культури університету, які необхідно розвивати в умовах інтернаціоналізації [24]:

- лідерство університету в навколишньому культурному середовищі;
- міжнародне співробітництво викладачів з колегами в процесі досліджень або особисті контакти між ними по всьому світу;
- доступність освітніх програм для закордонних студентів (дисциплінарна, фінансова тощо);
- присутність іноземних студентів і професорів та їх активна участь в житті університету;
- наявність додаткових міжнародних послуг, поряд з освітніми (обладнані кампуси, конференц-зали, студентські гуртки, громадські організації, центри з вивчення інших культур і мов тощо).

Проаналізуємо понятійно-категоріальний апарат «інтернаціоналізації вищої освіти» як:

- процес упровадження міжнародного досвіду в освітню програму та організаційну структуру університету, що відображає важливу роль у його функціонуванні та підтримці його статусу;

- зусилля викладачів та співробітників зробити свої освітні програми актуальними на міжнародному рівні з погляду змісту та педагогіки, загальне позитивне ставлення (клімат) до університетської обізнаності та прийняття інших культур та спільнот (М. Харарі, С.Б. Класек) [9];

- процес інтеграції міжнародного/міжкультурного виміру у викладання/навчання, наукові дослідження та соціальні послуги, що здійснюються університетом, коледжем або технічним інститутом. Це цілісний процес, а не набір окремих дій;

- процес упровадження міжнародного освітнього контенту, міжнародних навчальних матеріалів, форматів діяльності та підвищення поінформованості про освітню, наукову та громадську діяльність взаємозалежних та взаємопов'язаних університетів світу [39];

- збільшення кількості програм, що пропонують можливості для вивчення міжнародних відносин та наповнення матеріалами всього освітнього контенту, які дозволяють зрозуміти міжнародні перспективи [38];

- комплексний процес, сукупний ефект якого розширює міжнародний вимір досвіду, що можна отримати в процесі здобуття вищої освіти в університеті [20];

- процес, який включає не тільки зміни в навчальній програмі та студентській мобільності, а й мобільність викладачів та адміністрації з конкретними стратегіями адаптації закладів вищої освіти до нових умов та отримання вигоди з інтернаціоналізації [27];

- процес, за допомогою якого університет або коледж набуває міжнародної перспективи, тобто здійснення перспективної діяльності, що носить міждисциплінарний характер [15].

Вінченцо Раймо зазначає, що в стратегію інтернаціоналізації університету необхідно включати такі цілі: набір міжнародного персоналу, розвиток потенціалу для міжнародних академічних досягнень, розширення різноманітності міжнародної студентської спільноти, міжнародна передача знань або залучення бізнесу, а також допомога іноземним студентам володіти знаннями англійської мови та надавати можливість вивчати іноземну мову для місцевих студентів. Він вважає, що університетам необхідно розширювати свої міжнародні горизонти та знаходити способи надання студентам міжнародного досвіду навчання, дозволяючи їм набувати навички, необхідні для виживання на міжнародному рівні.

Наведемо основні нормативні документи щодо розвитку інтернаціоналізації вищої освіти в поточному десятилітті, переважно країн, що беруть участь у Болонському процесі [10]:

- Декларація IV З'їзду Європейської асоціації університетів у Лісабоні (2007 р.) «Університети Європи після 2010 року: через різноманіття до спільних цілей» (квітень 2007 р.) [4], зі спеціальним розділом «Інтернаціоналізація європейського простору вищої освіти», де

розглянуто питання інтернаціоналізації і «Болонський знак», інституційні стратегії та подальший розвиток інтернаціоналізації;

- Празька декларація «Європейські університети – з упевненістю дивляться у майбутнє» (квітень 2009 р.) визначає інтернаціоналізацію як пріоритет для усіх університетів з будь-якою місією та одним із 10 факторів успіху для них, заохочує до «побудови каналів розподілу європейських університетів, які забезпечать їх присутність у різних частинах світу» [34];

- Львовенське Комюніке Європейської конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту «Болонський процес 2020 – Простір європейської вищої освіти у новому десятиріччі» (Львовен/Лувен-ла-Нев, квітень 2009 р.), розділ «Міжнародна відкритість» [36]. Особлива увага в документі приділяється мобільності: «Мобільність студентів, дослідників та співробітників підвищує якість проектів та досягнень у наукових дослідженнях, посилює академічну та культурну інтернаціоналізацію європейської вищої освіти. Мобільність сприяє розвитку особистості, працевлаштуванню, різноманітності та потенціалу співпраці з іншими культурами, вимагає мовного плюралізму, який є основою багатомовної традиції у європейській вищій освіті, тіснішої співпраці та конкуренції між закладами вищої освіти»;

- Будапештсько-Віденська декларація про створення європейського простору вищої освіти (Будапешт-Відень, березень 2010 р.) [3]: узгоджені принципи плану дій Болонського процесу на національному та інституційному рівнях, зокрема, шляхом розробки додаткових методів роботи, заходів щодо обміну інформацією, взаємного навчання, навчальних турів тощо;

- Бухарестське комюніке «Вилучення максимальної користі з нашого потенціалу: консолідація європейського простору вищої освіти» (квітень 2012 р.) містить спеціальний розділ «Зміцнення мобільності для кращого навчання». Мобільність розглядається як засіб забезпечення якості вищої освіти, підвищення зайнятості студентів та розширення транскордонного співробітництва всередині та за межами європейського простору вищої освіти [30];

- Доповідь Європейської комісії «Європейська вища освіта у світі» для Європейського парламенту, Ради, Європейського економічного та соціального комітету та комітетів регіонів (Брюссель, 11 липня 2013 р.), визначає основні засади представлених компонентів європейських стратегій інтернаціоналізації вищої освіти. Інтернаціоналізація розглядається як унікальна можливість із значними перевагами для Європи, держав-членів та окремих закладів вищої освіти, як з погляду внутрішніх потреб, глобальних потреб розвитку талантів, так і з погляду на вирішення глобальних проблем та глобального прогресу освіти в цій галузі [26].

Питання інтернаціоналізації вищої освіти найбільш активно вивчається в країнах та геополітичних регіонах, які активно залучені до цього процесу, а саме у США, країнах Європейського Союзу та Австралії. Дослідження переважно ініціюються великими університетськими

центрами та організаціями в міжнародних освітніх програмах, що спеціалізуються на міжнародній освіті, наприклад:

– Асоціація академічного співробітництва (Academic Cooperation Association (ACA) [13] – провідний європейський аналітичний центр, який зосереджується на міжнародній співпраці у сфері вищої освіти. Створена в 1993 році, ACA є зонтичною асоціацією в Брюсселі, яка об'єднує 24 національні організації з 18 європейських країн та асоційованих членів у Північній Америці, Австралії та Мексиці. Основна місія ACA – сприяння інноваціям та інтернаціоналізації у вищій освіті через різноманітні заходи: дослідження, оцінки, публікації, міжнародні конференції, семінари, адвокація та мережевий зв'язок між важливими урядовими організаціями та організаціями громадянського суспільства;

– Німецька служба академічних обмінів (Deutscher Akademischer Austauschdienst – DAAD) [18] – це асоціація інтернаціоналізації німецьких закладів вищої освіти та студентських організацій для формування міжнародних академічних відносин і зовнішньої академічної політики в умовах глобалізації. Основними цілями DAAD є підтримка молодого покоління Німеччини та закордоном у галузях науки та культури, економіки та політики, виховання їх у дусі відкритості та взаєморозуміння, а також підвищення міжнародного впливу, престижу німецьких університетів та підтримка міжнародних закладів вищої освіти з германістики, німецької мови, літератури та національних студій;

– Асоціація міжнародних педагогів (Association of International Educators (NAFSA)) [31] – найбільша некомерційна асоціація у світі, яка займається міжнародною освітою та обміном; розвиває інтернаціоналізацію університетського містечка, глобального навчання та інтелектуального лідерства; задовольняє різноманітні потреби міжнародних викладачів на всіх етапах їх кар'єри; допомагає вирішувати комплекс питань з безпеки, політики та імміграції; підтримує навчальні програми, розвиває ресурси та створює можливості для глобальної співпраці;

– Європейська асоціація міжнародної освіти (European Association for International Education (EAIE)) [25] – європейський центр експертних знань, мереж і ресурсів у сфері інтернаціоналізації вищої освіти шляхом поєднання тренінгів, конференцій, досліджень, отримання та обміну знаннями; надає академічним і неакадемічним професіоналам сучасний досвід і дієві рішення для вирішення проблем інтернаціоналізації та забезпечують платформу для стратегічного обміну. Місія EAIE полягає в розвитку міжнародної вищої освіти, створенні позитивних змін і сприянні динамічній співпраці в Європі та за її межами;

– Канадське бюро міжнародної освіти (Canadian Bureau for International Education (CBIE)) [16] – світовий лідер у галузі міжнародної освіти, який приділяє особливу увагу розвитку навчання, програмам, адвокації, рівності, якості, інтеграції, інклюзивності, антирасизму та партнерству; є національним голосом, який просуває канадську міжнародну освіту шляхом створення та мобілізації досвіду, знань, можливостей та лідерства;

– Голландська організація з інтернаціоналізації освіти (The Dutch organisation for internationalisation in education (NUFFIC)) [37] – це експертний і сервісний центр для інтернаціоналізації голландської освіти та міжнародного співробітництва у сфері освіти; впроваджує інтернаціоналізацію від початкової та середньої освіти до професійної підготовки, вищої освіти та наукових досліджень. Зусилля NUFFIC сприяють значно більшому прагненню Нідерландів стати одним із світових лідерів у галузі освіти, досліджень та прагненням накопичувати знання та навички в країнах, що розвиваються;

- регіональні політичні організації (особливо, Європейського Союзу);
- міжнародні економічні та фінансові організації (Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку).

Цілями інтернаціоналізації є участь у транснаціональному дослідницькому та навчальному співробітництві, сприяння місцевій інтернаціоналізації, підтримка мобільності студентів і викладачів, досягнення основних цілей вищої освіти, а також створення та обмін новими знаннями про світ та його мешканців. Інтернаціоналізація досягається, коли різні ідеї та точки зору об'єднуються в партнерстві. Під час взаємодії та переговорів люди поєднують частини різних ідей, щоб сформувати абсолютно новий набір ідей. Викладачі та студенти навчальних закладів щодня залучаються до цього процесу, а інтернаціоналізація виводить його на транснаціональний масштаб. За відповідних умов інтернаціоналізація значно полегшує взаємодію різних людей, різних ідей і переконань, що сприяє отриманню знань і досягненню основних цілей вищої освіти.

Багато в чому інтернаціоналізація пов'язана та зорієнтована на Болонський процес, оскільки є продовженням розвитку інтернаціоналізаційних зв'язків між вітчизняними університетами, університетами країн Європи та неєвропейських країн, що підписали Болонську декларацію. Такі аспекти, як створення навчальних планів і курсів, обмін студентами, додаток до диплома, отримання-подвійних ступенів тощо, все це має пряме відношення до інтернаціоналізації освіти, і все це в деяких університетах вже існує, в інших це може стати справою недалекого майбутнього, але для досягнення цих важливих напрямків, для їх реалізації потрібна сильна воля і бажання кожного конкретного університету. На жаль, через економічну невлаштованість, необізнаність або просто відсутність знань і досвіду, багато університетів у цьому плані сильно відстають від своїх конкурентів [11].

Глобалізація є найважливішим зовнішнім чинником формування інтернаціоналізації вищої освіти. Глобалізація у сфері вищої освіти призвела до збільшення мобільності ідей, студентів та викладачів, а також розширення можливостей для співпраці та глобальної поширення знань. Глобалізація представляє нові цілі, види діяльності та гравців, які беруть участь в інтернаціоналізації вищої освіти [14].

Інтернаціоналізація формує розвиток національних держав і відображає світовий порядок, заснований на кроскомунікації та обміні між

народами. Поняття «інтернаціоналізація» передбачає зростання системи економічних і політичних зв'язків на рівні національних інститутів: держав, міжурядових організацій та неурядових організацій національного масштабу. Глобалізація й інтернаціоналізація – два взаємозалежних процеси [5]. Останній набуває все більшого значення, перетворюючи знання та освіту на міжнародний товар.

Розглянемо фактори впливу на інтернаціоналізацію вищої освіти в умовах глобалізації в майбутньому:

1. Глобальна міграція населення: тривалість життя населення світу зростає, а народжуваність падає. Поєднання цих двох факторів призведе до зменшення підліткового населення (15-24 років).

2. Освіта для всіх: освіта продовжує розвиватися та популяризуватися по всьому світу. Навіть коли доступ до початкової освіти продовжує розширюватися, такі фактори, як рівень успішності, гендерна та класова нерівність, зберігаються.

3. Стратегії інтернаціоналізації різних країн. Нині уряди різних країн починають формулювати стратегії, пов'язані з інтернаціоналізацією вищої освіти. Основними причинами стратегій інтернаціоналізації цих країн часто є залучення кваліфікованих мігрантів для сприяння торгівлі та економічного зростання, а також нестача робочої сили. Хоча ці стратегії використовують різні підходи залежно від національних контекстів, усі вони мають за мету залучення іноземних студентів.

4. Розподіл бюджетного фінансування: різні державні установи змагаються за фінансування, політика відіграє важливу роль у державних інвестиціях, тому державні витрати на вищу освіту постійно змінюються. Зменшення фінансування вищої освіти може вплинути на державні стипендіальні програми, які сприяють мобільності у вищій освіті.

5. Зростання багатогалузевої співпраці між підприємствами. Заохочується тісніша співпраця між підприємництвом та вищою освітою, оскільки роботодавці стикаються з проблемами під час найму амбіційних випускників закладів вищої освіти.

6. Вплив стрімкого розвитку освітніх технологій. Оскільки технології продовжують інтегрувати та змінювати світ, у якому ми живемо, вища освіта також має йти в ногу з часом, стимулюючи розвиток міжнародної вищої освіти. Це може бути складно через широкий спектр доступних освітніх технологій.

7. Підвищений попит на професійні навички. Очікується, що майбутні тенденції з автоматизації робочого місця різко зміняться, що вимагатиме спеціальних професійних навичок. Заклади вищої освіти повинні відповідати цим змінам, щоб забезпечити випускникам доступ до відповідних професійних навичок та передавати знання іншим.

8. Важливість бренду та підвищення цінності закладу вищої освіти: коли студенти шукають навчальні заклади за кордоном, вони повинні враховувати не лише бренд університету, рейтинг і репутацію, але й якість і цінність послуг, вартість, перспективи працевлаштування та практичний досвід студентів.

9. Вплив важливості англійської мови: багато людей вважають, що англійська є універсальною. Викладання англійською мовою є поширеним способом надання міжнародної вищої освіти та залучення іноземних студентів.

10. Орієнтація на досвід студента за кордоном. Іноземні студенти шукають високоякісного студентського досвіду, теплого прийому в кампусі, корисних кар'єрних послуг і веселого студентського життя. Заклади вищої освіти залишаються відданими створенню та розвитку якісного студентського досвіду, щоб утримувати іноземних студентів.

Інтернаціоналізація – не просто наростаюче міжнародне спілкування, що йде від простої взаємодії до складнішої співпраці. Інтернаціоналізація стає таким феноменом міжнародних відносин, який має самостійне значення і в цій якості впливає на діяльність держав у різних галузях. У цьому сенсі інтернаціоналізацію можна розглядати як певний етап глобалізації у межах держави.

Процес інтернаціоналізації має значний модернізаційний потенціал та є основним інструментом забезпечення лідерства у сфері вищої освіти на національному, інституційному та індивідуальному рівнях. Інтернаціоналізація ставить серйозні завдання перед національними системами вищої освіти та університетами, як їх основними структурними елементами. Протягом тривалого часу освітній процес та академічний рівень, форми та структура наукових досліджень, що формували та визначали життя вітчизняних університетів, забезпечували нові перспективи їх розвитку, стикалися з новими формами конкуренції у сфері глобальної освіти в галузі європейської вищої освіти. Освітня та наукова продукція, яка вважається якісною в національному масштабі, може стати неконкурентоспроможною у світовому та європейському просторі. Але це не означає, що національні науково-освітні досягнення та розробки повинні поступатися місцем міжнародним (глобальним та європейським). Має бути реалізовано та застосовано перспективу методологічного космополітизму, який не підірве національну систему вищої освіти, керуючись абстрактними вимогами інтернаціоналізації, а значно покращить за рахунок інтеграції на національному рівні нових та кращих міжнародних стандартів якості та механізмів її реалізації.

Висновки. Інтернаціоналізація вищої освіти сприяє поглибленню процесів політичної та економічної інтеграції; зниженню військового протистояння; розвитку глобальних систем телекомунікацій; мобільності студентів та викладачів, характерної для трансєвропейських освітніх програм, двосторонніх договорів між державами про співробітництво у сфері освіти, науки та культури, міжуніверситетських угод про академічні обміни.

Інтернаціоналізація вищої освіти описується як «процес інтеграції міжнародного, міжкультурного та глобального виміру цілей, освіти/навчання, досліджень та сервісних функцій системи вищої освіти»; розкриває відносини між націями, людьми, культурами, інституціями, системами; це процес змін, спрямований на задоволення індивідуальних потреб та інтересів кожного закладу вищої освіти. Отже, універсальної

моделі інтернаціоналізації немає. Прийняття набору цілей і стратегій, які «в моді» і використовуються з метою «брендингу», лише заперечує принцип, згідно з яким кожна програма, установа чи країна мають визначати свій індивідуальний підхід до інтернаціоналізації на основі своїх власних чітко сформульованих обґрунтувань, цілей та очікуваних результатів. Процес інтернаціоналізації керується оцінкою індивідуальних потреб і пріоритетів, і «шаблонний» чи модний підхід перестав бути придатним, вигідним чи стійким.

Таким чином, головною метою системи вищої освіти на рубежі століть є підготовка випускників до життя та роботи в глобальному суспільстві – складному взаємопов'язаному світі, де все локальне більш взаємопов'язане глобально. Особливе значення в цьому світі мають міжнародні та міжкультурні навички і знання, усвідомлення необхідності активної взаємодії з представниками інших культур і відданість цим діям, вміння мислити на локальному, національному і глобальному рівнях.

Інтернаціоналізація процесу європейської університетської освіти є багатофакторним процесом. Розуміння соціокультурних, економічних та політичних факторів, що сприяють інтернаціоналізації освітнього процесу в країнах ЄС, також є важливим для успішної інтернаціоналізації.

Інтернаціоналізація має важливе значення для амбітного, активного та орієнтованого на майбутнє суспільства, а також для соціально-культурного зростання та економічного розвитку. Інтернаціоналізація в освіті є необхідною умовою для успішної міжнародної співпраці в глобальному контексті, допомагаючи розірвати або розсунути кордони та відкрити абсолютно новий світ.

У перспективі є доцільним вивчити та порівняти розвинені європейські системи вищої освіти в таких країнах, як Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Франції та Німеччини.

Література

1. Ажажа М. А., Гонда А., Несторенко Т. П. Человеческий капитал: теоретические основы и механизмы развития. *Problems of spatial development of socio-economic systems: economics, education, medicine. Monograph.* Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2015. С. 63-69. URL: <https://cutt.ly/YFdf3RC> (дата звернення: 30.08.2022)
2. Ачкасова С. А. Теоретичні аспекти визначення поняття «інтернаціоналізація вищої освіти». *Інженерні та освітні технології.* 2018. № 1 (21). URL: <https://cutt.ly/bXRm4XZ> (дата звернення: 30.08.2022)
3. Будапештсько-Віденська декларація о створенні Європейського простору вищої освіти, 11-12 березня 2010 р. у Будапешті та Відні. URL: [http://www.edupolicy.org.ua/files/Budapest-Vienna_Declaration\(2010\).pdf](http://www.edupolicy.org.ua/files/Budapest-Vienna_Declaration(2010).pdf). (дата звернення: 30.08.2022)
4. Декларація IV З'їзду Європейської асоціації університетів у Лісабоні під назвою «Університети Європи після 2010 року: через різноманіття до спільних цілей» (квітень 2007 р.)
5. Иванов Д. В. Эволюция концепции глобализации. 2002. URL: <https://cutt.ly/txRY5R6> (дата звернення: 30.08.2022)

6. Косов Ю. В., Халин В. Г., Фокина В. В. Созвездие талантов – ключевой фактор формирования университетов мирового класса: российский и зарубежный опыт. *Управленческое консультирование: научно-практический журнал*. 2014. № 5(65). С. 60–72.

7. Несторенко Т. П. Значення університету для економіки міста: приклад впливу переміщеного університету. *Вісник Хмельницького національного університету*, №5, т. 1, 2021 (298), 223-227. URL: <https://cutt.ly/8XRnuzs> (дата звернення: 30.08.2022)

8. Несторенко Т. П., Бордоусов О. В. Ценность высшего образования для индивида. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. Т. 3. С. 171-174. URL: <https://cutt.ly/SGYr6T9> (дата звернення: 30.08.2022)

9. Сбруева А.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: сутність поняття та системні зміни парадигми. *Педагогічні науки*, 2001. С. 157-167. URL: <https://cutt.ly/FXRlfsY> (дата звернення: 30.08.2022)

10. Степаненко І., Дебич М. Інтернаціоналізація як інструмент розвитку лідерського потенціалу університету : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2017. 44 с. URL: <https://cutt.ly/nXRnapt> (дата звернення: 30.08.2022)

11. Хомерікі О. А. Інтернаціоналізація і інтеграція, як напрямки глобалізації освіти: процеси синтезу і диференціації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2012. №16. С. 76-84. URL: <https://cutt.ly/QXRIMyO> (дата звернення: 30.08.2022)

12. Ayzova L., Babenko O., Nestorenko T., Reshetova I., Semeniuk M., Shevchenko O. Educational management in Ukraine: the place of displaced universities. *Sustainable Development Goals: The 2030 Agenda & Does environmental diplomacy reflect new challenges regarding climate change? Workshop 8.11.2017*. University of Economics in Bratislava, Bratislava. URL: <https://cutt.ly/SYcVUXq> (дата звернення: 30.08.2022).

13. Academic Cooperation Association. URL: <https://aca-secretariat.be/>; <https://cutt.ly/6XRnf1n> (дата звернення: 30.08.2022).

14. Affirming Academic Values in Internationalization of Higher Education: A Call for Action: International Association of Universities (International Ad Hoc Expert Group on Re-thinking Internationalization). URL: <https://cutt.ly/aXRnhrv> (дата звернення: 30.08.2022)

15. Bartel, M. Internalization of Universities: A University Culture-based Framework. *Higher Education*. 2003. Vol. 45. № 1. P. 43-70.

16. Canadian Bureau for International Education. URL: <https://cbie.ca/> (дата звернення: 30.08.2022)

17. Chernyakova Zh. Yu., Bugaienko T. V. The internationalization of the educational process: theoretical foundations. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VII (86), Issue: 209, 2019. URL: <https://cutt.ly/VXRnKOR> (дата звернення: 30.08.2022)

18. DAAD: German Academic Exchange Service. URL: <https://www.daad.de/en/sign-language/> (дата звернення: 30.08.2022)

19. De Wit H. Global: Naming internationalisation will not revive IT. *World University News*. 2011. № 194. URL: <https://cutt.ly/VXRnLkN> (дата звернення: 30.08.2022)

20. De Wit H. International Education in Europe. *EAlE Occasional Paper Number Two*. Amsterdam, The Netherlands: European Association for International Education. 1992.

21. De Wit H. Internationalisation of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues. 2010. URL: <https://cutt.ly/WXRmUEK>. (дата звернення: 30.08.2022)

22. De Wit H. Sonata: Internationalisation policies, perceptions, practices. *Where is internationalisation going? CeQuint Conference*. Paris. 26-27 February 2015. URL: <https://cutt.ly/AXRmiqv> (дата звернення: 30.08.2022)

23. Education Team of Los Angeles Office, 2019. URL: <https://cutt.ly/IXRnCo4> (дата звернення: 30.08.2022)
24. Ellingboe B.J. The Most Frequently Asked Questions about Internationalization. *IIE. Open Doors on the Web*. 1997. 10 p.
25. European Association for International Education. URL: <https://www.eaie.org/about-eaie.html> (дата звернення: 30.08.2022)
26. European higher education in the world communication from the Commission to European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions. Brussels, 11.7.2013. COM (2013) 499 final. 28 p.
27. Internationalisation of Higher Education. URL: <https://www.handbook-internationalisation.com/> (дата звернення: 30.08.2022)
28. Internet usage statistics. The Internet Big Picture. *World Internet Users and 2022 Population Stats*. URL: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> (дата звернення: 30.08.2022)
29. Knight J. Internationalisation of higher education: A conceptual framework. *Internationalisation of higher education in Asia Pacific countries*. Amsterdam: European Association for International Education (EAIE), in cooperation with IDP Education Australia and the Programme on Institutional Management in Higher Education (IMHE) of the Organisation for Economic Cooperation and Development. Paris: OECD, 1997. P. 5–19.
30. Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area. *Bucharest Communiqué*. URL: <https://cutt.ly/HXRmBdN>. (дата звернення: 30.08.2022)
31. NAFSA: Association of International Educators. URL: <https://cutt.ly/6XRm0fp> (дата звернення: 30.08.2022)
32. Nestorenko T., Dubrovina N., Peliova J. Local Economic Impact of Domestic and International Students: Case of University of Economics in Bratislava. In: *European Financial Systems, 2016. Proceedings of the 13th International Scientific Conference*. 496-501. URL: <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=839819> (дата звернення: 30.08.2022)
33. Nestorenko T., Ostenda A., Perelygina L., Ilina Yu. The Impact of Foreign Students on Internationalization of University and on the Economy of a Host City (Case of the Katowice School of Technology). *Capacity and resources for sustainable development: the role of economics, business, management and related disciplines. EDAMBA-2018. Conference Proceedings of International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars*. 17-19 April, 2018, 356-366. URL: <https://cutt.ly/vXRxiUV> (дата звернення: 30.08.2022)
34. Prague declaration [European Universities – Looking forward with confidence]. Brussels: European University Association, 2009. 8 p.
35. Shchetynina O., Horbatiuk L., Aliksieieva H., Kravchenko N. Project management systems as means of development students time management skills. *CEUR Workshop Proceedings*, 2019, 2387, pp. 370–384
36. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. *Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve*, 28–29 April 2009.
37. The Dutch organisation for internationalisation in education. URL: <https://www.nuffic.nl/en> (дата звернення: 30.08.2022)
38. Tonkin Y., Edwards J. The World in the Curriculum: Curricular Strategies for the Twenty first Century. New York: Change Magazine Press. 1981.
39. Washington State University. Internationalizing U.S. Universities: A Time for Leadership. *Conference Proceeding, June 5-7, Spokane*. Pullman, WA: Washington State University International Program Development Office. 1990.

References

1. Azhazha, M., Gonda, V. & Nestorenko, N. (2015). *Chelovecheskyi kapital: teoreticheskie osnovy i mekhanizmy razvitiia* [Human Capital: Theoretical Foundations and Development Mechanisms]. Problems of spatial development of socio-economic systems: economics, education, medicine. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 63-69. URL: <https://cutt.ly/YFdf3RC> [in Russian].
2. Achkasova, S.A. (2018). *Teoretychni aspekty vyznachennia poniattia «internatsionalizatsiia vyshchoi osvity»* [Theoretical aspects of the definition of the concept of «internationalization of higher education»]. *Inzhenerni ta osvichni tekhnolohiï – Engineering and educational technologies*, 1 (21). URL: <https://cutt.ly/bXRm4XZ> [in Ukrainian].
3. *Budapeshtsko-Videnska deklaratsiia o stvorenni Yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity, 11-12 bereznia 2010 r. u Budapeshti ta Vidni* [Budapest-Vienna Declaration on the Creation of the European Area of Higher Education, March 11-12, 2010 p. in Budapest and Vien]. URL: [http://www.edupolicy.org.ua/files/Budapest-Vienna_Declaration\(2010\).pdf](http://www.edupolicy.org.ua/files/Budapest-Vienna_Declaration(2010).pdf). [in Ukrainian].
4. *Deklaratsiia IV Zizdu Yevropeiskoi asotsiatsii universytetiv u Lisaboni pid nazvoï «Universytety Yevropy pislia 2010 roku: cherez riznomanittia do spilnykh tsileï» (kviten 2007 r.)* [Declaration of the IV Congress of the European University Association in Lisbon entitled «Universities of Europe after 2010: through diversity to common goals» (April 2007)]. [in Ukrainian].
5. Ivanov, D.V. (2002). *Evoliutsiia kontseptsii hlobalizatsii* [The evolution of the concept of globalization]. URL: <https://cutt.ly/TXRY5R6>. [in Russian].
6. Kosov, Yu.V., Khalin, V.G. & Fokina, V.V. (2014). *Sozvezdie talantov – kliuchevoi faktor formirovaniia universitetov mirovogo klassa: rossiiskii i zarubezhnyi opyt* [The constellation of talent is a key factor in the formation of world-class universities: Russian and foreign experience]. *Upravlencheskoye konsul'trovaniye: nauchno-prakticheskii zhurnal – Management consulting: scientific and practical journal*, 5(65), 60–72. [in Russian].
7. Nestorenko, T.P. (2021). *Znachennia universytetu dlia ekonomiky mista: pryklad vplyvu peremishchenoho universytetu* [The importance of the university for the city's economy: an example of a relocated university impact]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu – Herald of Khmelnytskyi National University*, 5, vol. 1 (298), 223-227. URL: <https://cutt.ly/8XRnuzs> [in Ukrainian].
8. Nestorenko, T. P. & Bordousov, O. V. (2015). *Tsennost vyssheho obrazovaniia dlia individa* [The value of higher education for the individual]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, (3), 171-174. URL: <https://cutt.ly/SGYr6T9>. [in Russian].
9. Sbruieva, A.A. (2001). *Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: sutnist poniattia ta systemni zminy paradyhmy* [The Internationalization of Higher Education: the Definition of the Concept & System Changes of the Paradigm]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences*, 157-167. URL: <https://cutt.ly/FXRlfsY> [in Ukrainian].
10. Stepanenko, I. & Debych, M. (2017). *Internatsionalizatsiia yak instrument rozvytku liderskoho potentsialu universytetu : navchalnyi posibnyk* [Internationalization as a tool for developing leadership potential of the university: study guide]. URL: <https://cutt.ly/nXRnapt> [in Ukrainian].
11. Khomeriki, O.A. (2012). *Internatsionalizatsiia i intehratsiia, yak napriamky hlobalizatsii osvity: protsesy syntezu i dyferentsiatsii* [Internationalization and integration as directions of globalization of education: processes of synthesis and differentiation]. *Aktualni problemy sotsiolohii, psykholohii, pedahohiky – Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*, 16, 76-84. URL: <https://cutt.ly/QXRIMyO> [in Ukrainian].
12. Abyzova, L., Babenko, O., Nestorenko, T., Reshetova, I., Semenik, M. & Shevchenko, O. (2017). *Educational management in Ukraine: the place of displaced*

- universities. Sustainable Development Goals: The 2030 Agenda & Does environmental diplomacy reflect new challenges regarding climate change? Workshop 8.11.2017. University of Economics in Bratislava, Bratislava. URL: <https://cutt.ly/SYcVUXq> [in English].
13. Academic Cooperation Association. URL: <https://aca-secretariat.be/>; <https://cutt.ly/6XRnf1n> [in English].
14. *Affirming Academic Values in Internationalization of Higher Education: A Call for Action: International Association of Universities* (International Ad Hoc Expert Group on Re-thinking Internationalization). URL: <https://cutt.ly/aXRnhry> [in English].
15. Bartel, M. (2003). *Internalization of Universities: A University Culture-based Framework*. Higher Education. Vol. 45. № 1. p. 43-70. [in English].
16. Canadian Bureau for International Education. URL: <https://cbie.ca/> [in English].
17. Chernyakova, Zh. Yu. & Bugaienko T. V. (2019). *The internationalization of the educational process: theoretical foundations*. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, VII (86), Iss. 209. <https://cutt.ly/VXRnkOR> [in English].
18. DAAD: German Academic Exchange Service. URL: <https://www.daad.de/en/sign-language/> (Accessed on 12.05.2022) [in English].
19. De Wit, H. (2011). *Global: Naming internationalisation will not revive IT*. World University News, 194. URL: <https://cutt.ly/VXRnLkN> [in English].
20. De Wit, H. (1992). *International Education in Europe*. EAIE Occasional Paper Number Two. Amsterdam, The Netherlands: European Association for International Education. [in English].
21. De Wit, H. (2010). *Internationalisation of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues*. URL: <https://cutt.ly/WXRmUEK>. [in English].
22. De Wit, H. (2015). *Sonata: Internationalisation policies, perceptions, practices*. Where is internationalisation going? CeQuint Conference. Paris. 26-27 February. URL: <https://cutt.ly/AXRmjgv> [in English].
23. Education Team of Los Angeles Office (2019). URL: <https://cutt.ly/IXRnCo4> [in English].
24. Ellingboe, B.J. (1997). *The Most Frequently Asked Questions about Internationalization*. IIE. Open Doors on the Web. 10 p. [in English].
25. European Association for International Education. URL: <https://www.eaie.org/about-eaie.html> [in English].
26. *European higher education in the world communication from the Commission to European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions* (2017). Brussels, 11.7.2013. COM (2013) 499 final. 28 p. [in English].
27. *Internationalisation of Higher Education*. URL: <https://www.handbook-internationalisation.com/> (Accessed on 27.04.2022). [in English].
28. *Internet usage statistics. The Internet Big Picture*. World Internet Users and 2022 Population Stats. URL: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> [in English].
29. Knight, J. (1997). *Internationalisation of higher education: A conceptual framework*. Internationalisation of higher education in Asia Pacific countries. Amsterdam: European Association for International Education (EAIE), in cooperation with IDP Education Australia and the Programme on Institutional Management in Higher Education (IMHE) of the Organisation for Economic Cooperation and Development. Paris: OECD, 5–19. [in English].
30. *Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area*. (2012). Bucharest Communiqué. URL: <https://cutt.ly/HXRmBdN>. [in English].
31. NAFSA: Association of International Educators. URL: <https://cutt.ly/6XRm0fp>. (Accessed on 10.05.2022) [in English].
32. Nestorenko, T., Dubrovina, N. & Peliova, J. (2016). *Local Economic Impact of Domestic and International Students: Case of University of Economics in Bratislava*. European

Financial Systems 2016. Proceedings of the 13th International Scientific Conference, 496-501. URL: <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=839819> [in English].

33. Nestorenko, T., Ostenda, A., Perelygina, L. & Ilina, Yu. (2018). *The Impact of Foreign Students on Internationalization of University and on the Economy of a Host City (Case of the Katowice School of Technology)*. Capacity and resources for sustainable development: the role of economics, business, management and related disciplines. EDAMBA-2018. Conference Proceedings of International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars. 17-19 April, 2018, 356-366. URL: <https://cutt.ly/vXRxiUV> [in English].

34. *Prague declaration* (200). European Universities – Looking forward with confidence. Brussels: European University Association. 8 p. [in English].

35. Shchetynina, O., Horbatiuk, L., Aliexsieieva, H. & Kravchenko, N. (2019). *Project management systems as means of development students time management skills*. CEUR Workshop Proceedings, 2387, 370–384 [in English].

36. *The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade* (2009). Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28–29 April. [in English].

37. *The Dutch organisation for internationalisation in education*. URL: <https://www.nuffic.nl/en> [in English].

38. Tonkin, Y. & Edwards, J. (1981). *The World in the Curriculum: Curricular Strategies for the Twenty first Century*. New York: Change Magazine Press. [in English].

39. *Washington State University* (1990). Internationalizing U.S. Universities: A Time for Leadership. Conference Proceeding, June 5-7, Spokane. Pullman, WA: Washington State University International Program Development Office. [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано понятійно-категоріальний апарат визначення «інтернаціоналізація вищої освіти». Проаналізовано міжнародні університетські центри-ініціатори інтернаціоналізації вищої освіти. З'ясовано сутність категорій «інтернаціоналізації вищої освіти» в процесі інтеграції міжнародних цінностей навчання, наукових досліджень та соціальних послуг закладами вищої освіти у процесі формування стратегії розвитку вищої освіти, орієнтованої на перспективи розвитку сучасного суспільства знань.

У статті обґрунтовано, що інтернаціоналізація вищої освіти сприяє поглибленню процесів політичної та економічної інтеграції, зниженню військового протистояння, розвитку глобальних систем телекомунікацій, мобільності студентів та викладачів, яка є характерною для європейських освітніх програм, двосторонніх домоворів між державами про співробітництво у сфері освіти, науки та культури, угод між університетами про академічні обміни. Інтернаціоналізацію вищої освіти пропонується розглядати як процес інтеграції міжнародного, міжкультурного та глобального виміру цілей, навчання, досліджень та сервісних функцій системи вищої освіти; як процес, що розкриває відносини між націями, людьми, культурами, інституціями, системами; як процес змін, який спрямований на задоволення індивідуальних потреб та інтересів кожного закладу вищої освіти.

Автори доводять, що головною метою системи вищої освіти на рубежі століть є підготовка випускників до життя та роботи в глобальному суспільстві. У статті підкреслюється, що особливе значення в цьому світі мають міжнародні та міжкультурні навички і знання, усвідомлення необхідності активної взаємодії з представниками інших культур і відданість цим діям, уміння мислити на локальному, національному і глобальному рівнях.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, вища освіта, університет, мобільність.